

Yazarın acısına bakmak

Kanadalı akademisyen John J. Ross'un *Shakespeare'in Titremesi Orwell'in Öksürüğü* adlı kitabı edebiyat tarihinden ünlü yazarların hastalıklarına odaklanıyor. Dahiliye ve enfeksiyon hastalıkları uzmanı Ross, edebiyatçıların tespit edilen hastalıklarını hekim gözüyle inceliyor.

SHAKESPEARE'İN TITREMESİ ORWELL'İN ÖKSÜRÜĞÜ, JOHN J. ROSS, ÇEV.: MERVE SEVTAPIĞGIN, **YENİ KREDİ** YAYINLARI, 280 SAYFA, 22 TL

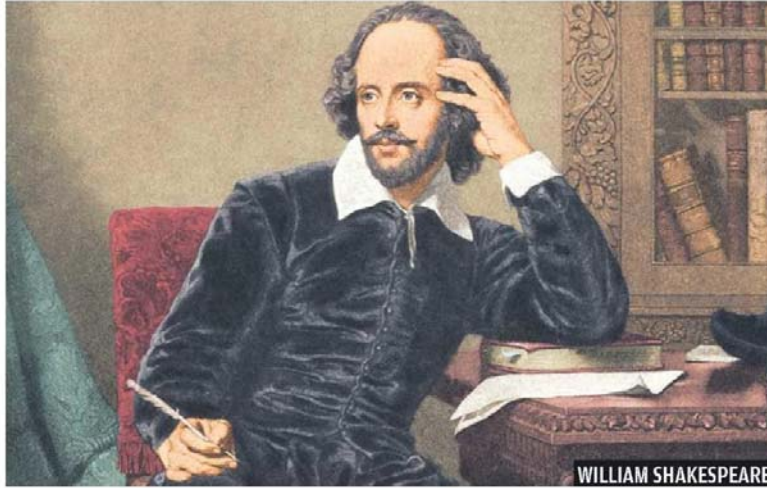
H

MUSA İGREK

astalık" kelimesi huzursuzluğu içinde barındırır. Tıpkı huzursuzluk gibi hastalığı da tarif etmek zordur. Bilge Karasu hayatının son dönemlerinde kaleme aldığı, yarım kalan "Acı Çeken Gövde" adlı denemesinde şöyle der: "İnsan neyi betimlemeğe kalkmamış ki ağrıya da betimlemeğe girişmiş olmasın?" Pankreas kanserinin pençesindeki Karasu bu kısa metinde bedenini ele geçiren amansız hastalığı anlamaya çalışırken, okuru Virginia Woolf'un deyişle "sağlığın ışıklarının seyredildiği anlara" taşır. Sema Kaygusuz'un *Yere Düşen Dualar* romanının kahramanına kulak verirek: "Hastalık, ruh dediğimiz o dumansı yaratığı gövdeye karşı kullanamadığımız biricik sığınaktır. Yaşamın ölüm koktuğunu onun sayesinde anlarız."

Pek çok yazar hayatının bir safhasında hastalığın bünyesini kemirmesinden şikayetçi olmuştur. Ama sonuçta hastalığa razı olmaktan öteye gidilemiyor. Bu kabullenme bir adım sonra yazarların eserlerine de yansıyor. Günümüzde bilim insanlarının araştırmaları ruhsal ve fiziksel rahatsızlık yaşayan yazarlar üzerine önemli bulgular sunuyor. Hastalık ile edebi üretim arasındaki ilişkinin seyrine odaklanan bulgularda bazı soruların cevabını bulmak mümkün.

Yazarlar ve hastalıklar üzerine yapılan araştırmalara baktığımızda şaşırtıcı sonuçlarla karşılaşırız. 2002'de, San Bernardino California Eyalet Üniversitesi'nden Dr. James Kaufman'ın 1629 kişi arasında yaptığı araştırma şairlerin, özellikle kadın şairlerin ruh sağlığının diğer sanatçılara göre bozulmaya daha yatkın olduğunu ortaya koymuştu. Kaufman'ın yaratıcılık ile ruhsal bozukluk arasındaki ilişkiye odaklanan çalışması literatüre "Sylvia Plath Etkisi" olarak geçti. Geride bıraktığımız haziran ayında yayımlanan yeni bir araştırma ise yaratıcılık ile deliliğin insan DNA'sının molekülleriyle bağlantılı olduğuna dikkati çekiyordu. İzlandalı araştırmacıların verilerine göre, yaratıcı insanlardaki genetik faktörler, sıradan insanlara oranla bipolar bozukluk ve şizofreni riskini artırıyor. Buna göre ressamlar, müzisyenler ve yazarlar bu geni başka insanlara oranla yüzde 25 daha fazla taşıyor. Aynı konudaki son araştırma ise geçtiğimiz haftalarda İsveçli bilim insanlarından geldi.

WILLIAM SHAKESPEARE

GEORGE ORWELL

Araştırma, yazarların ruh sağlığının depresyona, anksiyete bozukluğuna ve kötü madde kullanımına daha açık olduğunu ortaya koyuyor. Buna göre yazarların şizofreniye ve manik depresif bozukluğa yakalanma riski normal bireylere oranla iki kat daha fazla.

UZMAN GÖZÜYLE YAZAR HASTALIKLARI

Yazarların hastalıklarına uzman gözüyle bakan bir **Kitap** geçtiğimiz haftalarda Türkçeye çevrildi. John J. Ross'un, *Shakespeare'in Titremesi Orwell'in Öksürüğü* adlı çalışması William Shakespeare'den James Joyce'a, Jack London'dan Brontë Kardeşlere kadar yazarların hastalıklarına odaklanıyor. Dahiliye ve enfeksiyon hastalıkları uzmanı, Harvard Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde öğretim üyesi olan Kanadalı

Ross, yazarların tespit edilen hastalıklarını bir hekim gözüyle tek tek inceliyor.

Kimi zaman kurmaca metinler kimi zaman da tıbbi veriler üzerinden ilerleyen çalışma, "yazarlar ve hastalıklar hakkında, tıbbi bir bakış açısından yazılmış bir kitabın ilgi çekebileceği" düşüncesiyle kaleme alınmış. Ross'un kitabında sözünü ettiği yazarlara geçmeden önce hastalık ve yazmak üzerine biraz kafa yoralım.

'HASTALIK, HAYATIN GECE KARANLIĞIDIR'

Susan Sontag hastalık ülkesine göç edip oranın neye benzediğini anlattığı *Meiafor Olarak Hastalık* adlı kitabına şöyle başlar: "Hastalık, hayatın gece karanlığıdır; daha sıkınlı süren bir yurttaşlıktır. Dünyaya gelen herkes, biri 'sağlıklılar', diğeri 'hastalar' ülkesinde olmak

tüze çifte vatandaşlığa sahiptir bu yeryüzünde." Hastalıkların ele alınışında öteden beri ahlaki değerler ağır basar. Tomris Uyar'a kulak verirek: "Veba gibi salgın hastalıklar, nasıl bir toplumdaki çürümenin cezası olarak algılanmışsa, frengi, cüzam ve çiçek de bireyde, bireyin kişiliğinde ortaya çıkan bozuklukların, zaafının göstergeleri olarak algılanagelmıştır. Bu katı ahlaki değerler değiştirilmediği, üstelik hayatın her düzlemine kendi metaforlarıyla yerleşebildikleri hastalıklar 'zenginler'e ve 'fakirler'e göre diye ayrılabilirdikleri sürece, en basit virüsler bile gözden kaçabilecek, tedavi yöntemlerini araştırmada bir yığınlık baş gösterecektir." Enis Batur da pek çok yazarın pençesine düştüğü sifilisi, "19. yüzyılın karabelası, kargışlı hastalığı" diye tanımlar: "Baudelaire'i, Flaubert'i, Maupassant'i, daha nicesini kahreden, ağır ağır tüketerek, kıvrandırarak ölümü kurtuluşu döndüren olmaz kâbus."

Hastalık tecrübesini kaleme almak zorlu bir uğraştır. Virginia Woolf bu durumu şöyle açıklar: "Åşık olan bir lisesi genç kızın derdine tercüman olabilecek bir Shakespeare veya Keats var, ama acı çeken biri doktora başındaki ağrıyı anlatmaya kalkıştığında dil birdenbire kurularır." Walter Benjamin de Proust'un astım hastalığı karşısında çaresiz kalan doktorlardan söz eder. Proust ise, tam aksine, hastalığını kendi hizmetine koşmuştur. Benjamin, yazanın bunu sistematik bir biçimde yaptığını aktarır: "İşin en dışsal yanından başlayacak olursak, hastalığının kusursuz bir sahne yönetmeniydi Proust."

SHAKESPEARE'İN TITREK YAZISI

Kitaba dönersek... John J. Ross bir genelmeyle başlıyor: "Müthiş yazarlarda sıkça rastlanan biyografik bir özellik de, maddi bir felaket, ebeveynlerden birinin ölümü ya da başka bir travmayla güvensiz hale gelen bir ergenliğin takip ettiği mutlu bir erken çocukluk dönemidir." Shakespeare bu halkaya dâhil olanlar arasında. Onun hakkında dilden dile dolaşan hastalıklara Ross pek anlam veremese de makul bir cevap aramaya çalışıyor kitabında. Shakespeare'in titrek bir elyazısı olduğunu ve bunu Parkinson hastalığına bağlayanlar bulunduğunu belirten yazar, Parkinsonlu hastaların elyazılarını minicikken (mikrografi), Shakespeare'in titrek yazısının normal boyutlarda olduğunu aktarıyor. Bu titrek elyazısı her ne kadar saatler boyunca yazı yazan profesyonel yazmanlarda görü-